

บทที่ ๓

บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติของชูชกในวรรณกรรมเวสสันดรอักษรขอม

วรรณกรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ชูชก ฉบับอักษรขอม ฉบับนี้เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทวรรณกรรมในพระพุทธศาสนา เพราะมีเนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องราวของพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอันเป็นชาดกในชาดกนิบาต เนื่องจากเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นแต่งโดยกวีที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ แต่กวีก็ไม่ได้ละเลยความงดงามทางภาษาที่ได้จัดเกล้าแล้วเป็นอย่างดี อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม สภาพเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของผู้อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ สอดแทรกลงไปไว้อย่างดี ทำให้วรรณกรรมมีคุณค่าทั้งทางด้านวรรณศิลป์

ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกัณฑ์ไบลานอักษรขอม เป็นต้นฉบับของวัดบ้านแขว ตำบลห้วยไค้ อำเภออุ้มชะอี จังหวัดศรีสะเกษ เท่านั้นมีไบลาน ๒๕ ไบลาน มีจำนวนหน้าลาน ๕๐ หน้าลาน

๓.๑ เนื้อหาโดยย่อของไบลานอักษรขอมกัณฑ์ชูชก

ไบลานฉบับอักษรขอมที่เป็นต้นฉบับของวัดบ้านแขว ตำบลห้วยไค้ อำเภออุ้มชะอี จังหวัดศรีสะเกษ มีไบลาน ๒๕ ไบลาน มีจำนวนหน้าลาน ๕๐ หน้าลาน ได้จารประวัติของชูชกไว้ ดังนี้

ชูชก เป็นชาวบ้านพราหมณ์ชื่อทุนนวิภูชะ ในกาลครั้ง มีบิดาชื่อว่าโตลกพราหมณ์ มารดามีชื่อว่า นางจันทิพราหมณ์ เมื่อบิดา มารดาตายหมดแล้วจึงค่อยได้ดี อาศัยอยู่กับลุงป้า ที่หมู่บ้านทุนนวิภูชะ ๑ โตเป็นหนุ่มเลี้ยงชีพด้วยการเที่ยวภิกขาจารได้ทรัพย์ ๑๐๐ กหาปณะนำไปฝากไว้กับพราหมณ์ที่เป็นสหายเก่า พราหมณ์ที่เป็นสหายเก่าก็ใช้กหาปณะเสียหมด ภายหลังชูชกกลับมาทวง ก็ไม่สามารถจะขอใช้ทรัพย์นั้นได้ จึงยกธิดาชื่อ อมิตตาให้เป็นภรรยาชูชกไป ชูชกจึงพานางอมิตตาไปอยู่บ้านพราหมณ์ชื่อทุนนวิภูชะนางได้ปฏิบัติหน้าที่ภรรยาที่ดี

ในครั้งนั้น พวกพราหมณ์หนุ่ม ๆ เห็นกิริยามารยาทของนางอมิตตา มีความคิดถูกคามภรรยาของตนว่า “นางอมิตตานี้ปฏิบัติพราหมณ์ชราชูชกอย่างดี พวกเจ้าทำไมละเลยการปฏิบัติต่อเราทั้งหลาย” ฝ่ายภรรยาของพราหมณ์เหล่านั้นจึงรวมกันคิดร้ายต่อนางอมิตตาว่า “ พวกเราจักให้นางอมิตตานี้หนีไปเสียจากหมู่บ้านนี้” คิดได้ดังนั้นจึงรวมกันไปรุมดำนางอมิตตาที่ทำน้ำเป็นต้น

๑ กัณฑ์ไบลานวัดบ้านแขว ตำบลห้วยไค้ อำเภออุ้มชะอี จังหวัดศรีสะเกษ

นางอมิตตา ก็ไม่ได้ได้ตอบ เดินร้องไห้กลับมาขังเรือน ชุชกเมื่อเห็นอาการของอมิตตาเช่นนั้น จึงได้ไต่ถามถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น เมื่อทราบแล้วก็บอกแก่นางอมิตตาว่าตนเองจะเป็นผู้ปรนนิบัติตักน้ำ ผ่าฝืน การงานทุกอย่างนางไม่ต้องทำ แต่อมิตตาไม่ยอม จึงได้บังคับให้ชุชกไปขอชาลีและกัณหาจากพระเวสสันดรมาเป็นทาสรับใช้ หากชุชกไม่ไปขอ นางจะกลับไปอยู่กับพ่อแม่ตามเดิม หากถึงวันมหรสพต่างๆ ก็จะแต่งตัวสวยๆ แล้วไปเที่ยวเล่นกับชายหนุ่มอื่นๆ ให้ชุชกเจ็บใจด้วยความลุ่มหลงเพราะอำนาจกามตัณหาทำให้ชุชกจำต้องไปขอสองกุมารจากพระเวสสันดรที่เขาเวงกต ก่อนไปนางอมิตตาได้จัดแจงเสบียงให้ชุชก ฝ่ายชุชกก็ได้ซ่อมแซมเรือนที่อยู่ ตักน้ำ ผ่าฝืน เพื่อไม่ให้นางอมิตตาต้องลำบากระหว่างที่ตนไม่อยู่ และป้องกันไม่ให้ชายหนุ่มอื่นใดมาพบปะนางอมิตตา จากนั้นได้เดินทางไปด้วยความโศกเศร้า จนกระทั่งถึงเมืองหนึ่ง ภายหลังได้ถูกชาวบ้านไล่ทุบตี จึงวิ่งหนีออกจากเมืองนั้นไปแล้วเดินทางไปยังเขตแดนที่พราณเจตบุตรรักษาอยู่ ก็ถูกสุนัขไล่กัดวิ่งหนีขึ้นต้นไม้ ชุชกพบพราณเจตบุตรก็หลอกว่าตนเป็นราชทูตมาอัญเชิญพระเวสสันดรกลับยังพระนคร ทำให้พราณเจตบุตรหลงเชื่อ และได้รับการปฏิบัติอย่างดี พร้อมกับบอกหนทางไปยังเขาเวงกตให้อีกด้วย

หลังจากเข้าไปขอกุมารทั้งสองได้มาแล้ว ก็รีบพาหนีออกมาจากเขาเวงกตเดินทางตามทางในป่าถึงทางสองแพร่ง เทวดาคลบันดาลใจให้ชุชกหลงทางพาสองกุมารไปเมืองสีพีของพระเจ้าสัญชัย พระเจ้าสัญชัยจำหลานทั้งสองได้ และกัณหา ชาลีก็บอกเล่าความ ว่าพระบิดาได้บริจาคตนทั้งสองให้แก่ชุชก โดยที่กัณหาและชาลีไม่พร้อมใจที่จะไปด้วยเมื่อพระเจ้าสัญชัยรู้ความจริงจึงทำการไถ่ถอนจากชุชกด้วยสินเงินทองมหาศาล และข้าทาสบริวารบำเรอด้วยกามคุณ พร้อมอาหารอันเลิศรสด้วยความที่ชุชกมีความละโมภในอาหารและรับประทานมากเกินไป ธาตุไฟรับไม่ได้จึงแตกสลายตายไปในที่สุด^๒

๓.๒ บุคลิกภาพของชุชกในวรรณกรรมอักษรขอม

ในการศึกษามหาเวสสันดรกัณฑ์ชุชกฉบับอักษรขอมในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา แบ่งหัวข้อการศึกษา ด้านบุคลิกลักษณะของชุชก และนางอมิตตา เป็นบุคลิกลักษณะแตกต่างจากคนอื่นทั้งในเรื่องรูปร่าง ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมอันแสดงให้เห็นลักษณะของตัวละครชาวบ้านได้ชัดเจนทำให้แปลกตาของผู้พบเห็นไว้ดังนี้

บุคลิกลักษณะ ในด้านต่างๆของชุชก ที่เรียกว่าบุรุษไทย ๑๘ ประการ คือ

๑. พลงุกป่าโท มีเท้าคดกู่ หรือดินเกดิงาก

๒. อทุธนโธ

มีเล็บเน่าครึ่งเล็บ

^๒กัมภีร์ใบลานฉบับวัดบ้านแขว ตำบลห้วยใต้ อำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

๓. โอปุทฺตปณฺฑโก	มีเหนียงหย่อนยานเหมือนนกตะกรุม
๔. ทิฆุคฺตโรฏฐุ	ริมฝีปากเปื้องบนยาวปากข้างล่าง
๕. จปโล	เวลาพูดน้ำลายไหล ๒ ข้างปาก
๖. กพาโร	มีเขี้ยวอกเหมือนเขี้ยวหมู
๗. ภกฺคนาสโก	จมูกหัก คือคั้งจมูกหักตอนกลาง
๘. กุมฺโภทโร	มีท้องเท่าไหหาม
๙. ภกฺคปิณฺธุ	หลังหักและโก่ง
๑๐. วิสฺมจกฺขุโก ตาเข	ตาเหลือก ตาทั้ง ๒ น้อยใหญ่ไม่เท่ากัน
๑๑. โลหฺมสุสุ	หนวดแดงแข็งเหมือนเส้นลาวด
๑๒. หริตฺเตโส	มีผมแดงแถมหงอก
๑๓. วลีณํ	มีเส้นสะพร่งขึ้นทั้งตัว
๑๔. ติลกาทโก	มีจุดดำเป็นหมึกๆทั่วตัว
๑๕. ปิงฺคโล	ตาเหลืองเหมือนตาแมวป่า
๑๖. วินโต	คดในที่ ๓ แห่งคือ สะเอว หลัง คอ
๑๗. วิกโก	เดินข้อเท้าด้ง
๑๘. พุรหา ขโร	เล็บหนายาวแข็งคม ^๓

ผู้ใดมีลักษณะบุรุษไทย ๑๘ ประการนี้ แม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ตาเข มือเก ดินกาง อย่างที่เห็นกันอยู่โดยมาก โบราณว่าไม่ดีทั้งนั้น คือคนเหล่านี้ไม่ว่าหญิงหรือชาย มักจะมีความคิดเห็นไม่เหมือนใคร และมักเป็นพวกที่ฉลาด แต่อาจจะฉลาดแถมโกง หรือมักเป็นพวกที่กล้าหาญ แต่อาจจะกล้าหาญในทางไม่ดี หรือไม่เหมาะสมไม่ควร

๓.๒.๑ บุคลิกภายนอกของชุก

บุคลิกภายนอกของชุก หมายถึง กิริยามารยาทของชุกที่แสดงออกวิพรรณนาถึงรูปร่างลักษณะของชุกไว้เพียงสั้น ๆ ว่าชุกนั้นเป็นพราหมณ์บุรุษไทย ๑๘ ประการ ยึดอาชีพขอตานเลี้ยงคน เป็นคนตระกูลอัญญหุตฤชงค์^๔ สืบพงศ์โกวาทิกชาติ ไกลเมืองกลิงคราษฎร์ ในลานฉบับอักษรขอม จะบรรยายรูปร่างหน้าตาของชุกไว้ชัดเจนพอสมควร ทำให้มองเห็นภาพที่ชัดขึ้น เพราะมีลักษณะที่ผิดแผกไปจากคนทั่ว ๆ ไป อันเป็นที่เกิดความตลกขบขันเมื่อพบเห็น โดย

^๓พ.ช.๒๘/๑๕๑๔ – ๑๕๓๕/๔๘๔-๔๘๖.

^๔การบูชาพระยานาค

กล่าวถึงรูปร่างซุกกว่า เป็นเต่าชรามีลักษณะบุรุษโทษแล้ว อีกทั้งยังมีความพิกลพิการ น่าเกียจน่ากลัว น่าขยะแขยงและน่าสมเพช ดังนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เอโก พุราหุมน โย ยังมีพราหมณ์ชราฤโหด มีนามโคตรชื่อว่าซุกก
เป็นคนทลิตทกเจ้ญใจไว้ญาดิชาโคตร ประกอบด้วยบุรุษโทษ ๑๘ ประการ
หนังท้องย่นยาว ยานอยู่โคงเตง หน้าแข็งโก่งเกง เป็นมะเร็งไม่รู้หาย
เหม็นสาหร่ายกลิ่น เป็นปีเป็น เดือนไม่ได้อาบน้ำ จี๋มูกไหลพรวดไม่ขาด
แผ่คุทะราดเต็มทั้งตัว นัยน์ตาก็ถั่วทั้งสองข้าง ฟันฟางห่างเป็นประตู่ช่อง
น้องมูทุบุม เบี้ยว เอเอี้ยวอกแอ่นใหญ่ เป็นหิดไอไม่รู้ขาด เหมือนภูตผีปีศาจอัน

อัปรีช^๕

ตัวอย่างที่ ๒

เอโก พุราหุมน โย ยังมีพราหมณ์ชราประทุษจริต เจ้ากรรมหิดจ้งวังเล่น
เป็นบุรุษโทษ ๑๘ แห่ง แขนขาเข้าแคงคอกู้กะทุ ไล่ล่อลอบลู่หลุบลีบ
แก้มตอบตบมือตีนโต ลูกสะคือโคนโค่คุดังคามพรวด บั้นเอวคดขวาต้องคำ
ราเสน่ห์ ตาเหล่เหล่หลุกลุกลิก เหมือนไอ้จิกวัดโขก หน้าโนโหนกคอก
เป็นหนอก หัวก็ลือกฟ็อกหมาหลง เป็นอัปมงคลไม่มีดี แฝงไฝฝิเชอะซ้ำ
ซอก ปมเปื้อยปอกบุบบิมเบอะจี๊ฟันเประแสนสกปรก นามชื่อว่าซุกกชาด
ทรพล เนื้อหนังมันช่างนุ่มนัมหมอบหมิบอยู่ปุปะ ญี่ต้องลักษณะท้าวแสน
ปม ไอ้ไฝกลม ๆ ญี่จะบอกว่าฝิเครื่อง ไอ้หูคหัวเหลื่อง ๆ ญี่จะบอกว่าฝิ
เพชร ไอ้หิดเม็ดเล็ก ๆ ญี่จะบอกว่าฝิพลอย ไอ้น้ำเหลื่องไหลย้อย ญี่จะ
บอกว่าน้ำกุหลาบ

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งได้พรรณานาบุคลิกกรูปร่างลักษณะของซุกกที่พิกลพิการ มีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว ไม่เหมือนคนสามัญธรรมดาทั่วไป เป็นที่น่ารังเกียจขยะแขยง เช่น หลังโก่ง ไล่ล่อ ท้องเปาะเหลาะ นิ้วกุดเน่าเปื้อย หัวล้าน ตาเหล่ ปากโหว่เป็นคัน และยังเป็นโรคต่าง ๆ ที่น่ารังเกียจมากมาย เช่น หูดหิด หิดไอ คุดทะราด เป็นต้น รวมทั้งมีน้ำเหลื่องไหลตลอดเวลา จี๊ตาแจะ จี๋มูกไหลพรวดและมิกลิ้นตัวเหม็นสาบสาบ ซึ่งทั้งหมดเป็นจินตนาการของผู้แต่งที่เป็นกวีพื้นบ้านนั้น ต้องการจะสื่อกับผู้ฟังผู้อ่านให้เห็นภาพความอัปมงคลอัปมงคลของซุกกนานาประการ แต่เมื่อเทียบกับลักษณะบุรุษโทษ ๑๘ ประการแล้ว การบรรจงพรรณารูปร่างซุกก

^๕ คัมภีร์ใบลานวัดเขว ตำบลห้วยใต้ อำเภอยะรัง จังหวัดศรีสะเกษ

ของโบราณอักษรขอมนี้ มีความพิกลพิการมากกว่า แต่สามารถแบ่งแยกออกระหว่างฝ่ายดี ฝ่ายร้ายได้โดยง่าย เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังเชื่อกันว่าฝ่ายร้ายต้องมีรูปร่างอัปลักษณ์ น่าเกลียดน่ากลัวถึงกระนั้นก็ตาม แม้ว่ารูปร่างอันอัปลักษณ์ของซุชกเหล่านี้ กลับเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังผู้อ่านคล้อยเคลียดได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแฝงไว้ด้วยความตลกขบขันแก่ผู้ฟังผู้อ่านเป็นอย่างมาก

๓.๒.๑.๑ บุคลิกลักษณะพฤติกรรมภายนอก หมายถึง การเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ การพูดจา และความคิดอ่านผู้แต่งได้เพิ่มเติมให้บุคลิกซุชกมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปที่เคยเห็นเคยอ่านในกัณฑ์ซุชก เช่น มีลักษณะเป็นคนเจ้าชู้ เจ้าปัญญา โอ้อวดขี้คุยและตลกขบขัน

๑) ลักษณะนิสัยเจ้าชู้ของซุชกนั้น ไม่เลือกว่าสาวแก่แม่ม่าย ขอให้ได้เกี่ยวพาราสีไว้ก่อนเป็นดี ดังตอนที่ซุชกจะออกไปขอทาน ได้แต่งตัวที่คิดว่าสวยงามที่สุด และแะเวียนขอทานตามที่ต่าง ๆ ระหว่างทางได้เกี่ยวพาราสีแม่ม่าย ดังความว่า

ตัวอเฒ่าทำที่เจ้าชู้ขุฉาย รู้ว่าเรือนไหนเป็นแม่ม่าย ตะแคงก็อุดสำห้ไป
เที๋ยว ถ้าสมคะเนข้างเกี่ยวก็จะไ้การ ถ้าเกี่ยวไม่ได้การก็จะไ้เอาเข้าสาร^๖

เมื่อใด ออเฒ่าออกจากบ้านจึงแต่งตัวจึงแต่งตัวเสกน้ำลายทาหัวกันเสลด ภาวนา
ประสมเนตรกันคำแม่ แล้วไ้เฒ่าก็ยืนยืมชมตัวว่าขุฉาย ถือไม้เท้าจ้องขย่อง
แย่ง เข้าไปยืนยืมแอบกระแอมอยู่ที่หัวบันได นางแม่ม่ายแลเห็นถามว่ามาหา
ใครเจ้าคุณตา เฒ่าซุชกตอบตามทำเนียม^๗ ว่าเรียมมาด้วยธุระรัก เขาว่าว่า
ไ้หัวจวกนี้ มาเกี่ยวแม่ ซุชกตะแคงจึงแก้ว่า ว่าจะเกี่ยวแม่ไปฝากพ่อ เขาร้องทุค
ไล่ต้อ ไปเสียให้พ้นหัวกะได ที่หลังตะแคงพูดไปไล่ไปข้างขอทาน มิได้ข่าวสุก

ก็เอาข่าวสาร ตามแต่จะศรัทธาเถิดนะเจ้า

ในบางตอนที่ซุชกพานางอมิตดากลับบ้าน ทำท่าทางกรู๋กริ่มกับนางอมิตดา ในเชิงชายเจ้าชู้ ซึ่ง
ความเป็นคนกะล่อนและเจ้าชู้เป็นลักษณะนิสัยของซุชกนี้เอง

๒) ลักษณะนิสัยขี้คุยโอ้อวดของซุชกนั้น ผู้แต่งได้พรรณนาไว้เป็นคน
ที่ขี้คุยและโอ้อวดเป็นอย่างมาก มักคุยโวเพื่อข่มขู่ผู้อื่นให้กลัวให้นับถือตน เช่น ตอนซุชกเดินทาง
กลับมายังตระกูลพราหมณ์เพื่อทวงถามเงินทองของฝาก แต่สองพราหมณ์สามีภรรยาได้นำไปใช้
จ่ายหมดสิ้นแล้ว ซุชกจึงข่มขู่ให้กลัว ว่าให้เร่งนำทองฝากของตนมาคืน ไม่เช่นนั้นจะมีการ
ฟ้องร้อง ดังความว่า

^๖ เข้าสาร = ข่าวสาร

^๗ ทำเนียม = ธรรมเนียม

ซุชกตะแกได้ฟังก็เดือดฟุ้งว่า ดูหรือ ๆ ทองทั้งถุงช่างทำเล่น ดูเหม ๆ ออ
เจ้านี่แสนเจ็ญเป็นศัตรู ครั้งนี้เอ็งกับกูจะได้เห็นกัน แต่เชนเอ็งนี้สักหมื่นพัน กูไม่
พรั่นเลย ด้วยกูเป็นคนเคยอยู่ในทุกโรงศาล กฎหมายอัยการกรมศักดิ์หลักชัย กูก็
ได้จบ ถ้ามิได้ทองของกูครบ กูก็จะขายให้ญาติพี่น้องทั้งโคตร พราหมณ์เห็นตาซี
โกรธอยู่กราดเกรี้ยว ต่างคนต่างก็เหลียวมาซุบซิบ ว่าสุดที่เรายะยิมหยิบที่ไหน
มาให้ตาซี อ้อลูกสาวของเรามีพี่รุ่นสาว จะแก้งนไปสักคราวพอครองแครง^๔

จากตัวอย่าง ผู้แต่งพรรณนาว่า ซุชก มีความรู้ในเรื่องหลักชัย ซึ่งเป็นตำราชั้นสูงของผู้
เป็นบรมวงศานุวงศ์เท่านั้นที่จะเรียนได้ กรมศักดิ์^๕ เป็นตำราที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพิจารณาตัดสิน
คดีความ ส่วนหลักชัยเป็นตำราว่าด้วยจริยธรรมของผู้กษัตริย์ขัตติยวงศ์ จะเห็นได้ว่ากวีท้องถิ่นมี
ความรอบรู้ในเรื่องตำราวิชาการสำคัญ ๆ การกล่าวถึงซุชกว่ามีความรู้เรื่องกรมศักดิ์ ที่กฎหมายตรา
สามดวง

๓.๒.๑.๒ บุคลิกลักษณะของซุชกที่เป็นคนโมโหร้าย ความที่เป็นคนเจ้า
อารมณ์ กล่าวคือ เมื่อซุชกแสดงอาการโมโห มักมีพฤติกรรมที่พิลึกพิลั่น เช่น เกาหิดกราก ๆ
กลานตะกุกตะกัก ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้น่ากลัวแต่อย่างใด เนื่องจากแฝงไว้ด้วยความตลก
ขบขัน เช่น ตอนซุชกแสดงอารมณ์โกรธ เมื่อนางอมิตตดาเล่าว่าถูกเหล่านางพราหมณ์รุมกันด่า ซุ
ชกได้แสดงอาการดังนี้

วันนั้นไอ้เฒ่าชราท้องยุงพุงบาตร ซาคีอั้งวะตะกละกล้ำหิม อันได้ฟังนาง
เมียว่าเขาตากถาง ไอ้เฒ่ากระโดดผาง ๆ กลางกระท่อม จึงร้องว่าเหม เห็นว่าเสือ
พอมสิหุดหัวรอ ไอ้เฒ่าคำรามอยู่ฮ่อ ๆ เหมือนหมาหอบ มันช่างไม่กลัวผีปอบบ้าง
หรืออย่างไร ตะแกฉวยได้ไม้ลูกขี้ฉะแสงฤทธิ์ ถลกกันขึ้นเกาหิดอยู่กราก ๆ ตั้งทำ
ออกปาก ชี้นิ้วลุย จึงร้องว่าอัน่าหุย ช่มเหงพ่อเล่นได้ เป็นไรก็เป็นไป ฉวยไม้ขึ้น
ตั้งทำทรงพระเสี้ยงกล้าโมโห เข้ากลานตะกุกตะกัก กระพือจนตั้งหัก หัวปักกลง
ไปได้ถุนอกเขม่นมุ่นคุ่นกันเสียให้ครื้นเครง ฉวยไม้ขึ้นตั้งทำตีหมาลงด่าแก้ง กลับ
ตะโกตะแก้งปิ่นขึ้นบันได เป็นไรก็เป็นไป ชักกะไคขึ้นด่าโกรง ทำเล่นแกใจ กู
ปิดประตูเข้าด่าโพงไอ้เฒ่าลากโครงเข้าไปปดอบนางเมียชวัญ

^๔ คัมภีร์ใบลานวัดเขว ตำบลห้วยไต้ อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

^๕ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๑๐. ได้นิยามคำศัพท์ “กรมศักดิ์” ว่า ชื่อ
กฎหมายลักษณะหนึ่งซึ่งกำหนดโทษปรับตามศักดิ์นา อาชญา และความร้ายแรงหนักเบาของความคิดที่กระทำ
(กฎหมายตราสามดวง)

๓.๒.๒ บุคลิกภายในของชูชก

บุคลิกลักษณะภายในของชูชกนั้น หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ซ่อนอยู่ภายในของแต่ละบุคคล ในที่นี้หมายถึง ลักษณะนิสัยของชูชกมีติดตัวมาแต่กำเนิด ในบางครั้งผู้แต่งสื่อให้เห็นถึงความเป็นเผ่าที่แสนร้าย และแฝงไว้ด้วยความตลกขบขัน ขาดความยั้งคิด แต่บางครั้งก็ผู้แต่งก็สื่อให้เห็นถึงความเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ของชูชก โดยบรรยายลักษณะชูชกว่าเป็นผู้เผ่าที่มีความคิดรอบคอบ ในตอนที่ชูชกเก็บหอมรอบริบทรัพย์ได้ร้อยกษาปณ์ ชูชกคิดวางแผนจะนำเงินทองที่เก็บได้นั้นไปใช้จ่ายทำสิ่งต่าง ๆ เช่น ประหยัด รอบคอบ มีความรักในภรรยาของตน ฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณ มีความเมตตา ดังต่อไปนี้

๓.๒.๒.๑ นิสัยภายในของชูชกเป็นคนที่ประหยัด ชื่นชมในความขยันขันแข็ง รู้จักทำมาหากินมีความสามารถเลี้ยงตนเองได้ ได้เงินทองมาจากเที่ยวขอลาน รู้จักเก็บหอมรอบริบ ชูชกเก็บสะสมเงินที่ขอลานเขามาได้ถึง ๑๐๐ กษาปณ์ ตามคำพุทธพจน์ว่า “อารักขาสัมปทา” คือหาทรัพย์มาได้แล้วก็ต้องรักษา จึงนำเงินไปฝากพราหมณ์ผู้เป็นเพื่อนเก่าไว้ เพราะเงินจำนวนถึง ๑๐๐ กหาปณะนั้น เป็นเงินที่มาก หากไม่ประหยัดจริงๆ แล้วจะหายาก ขอมอดมือกินมือชูชกมีความขยันในการเดินเที่ยวขอลานจึงได้มา

๓.๒.๒.๒ นิสัยภายในของชูชกเป็นคนที่รอบคอบ ในการที่เก็บเงินทองเพื่อไว้ใช้จ่ายในภายหน้า ดังคำว่า “จะคลานเข้าไปในมุ้ง คิด ๆ แล้วก็คลำดูงกแล้ว ขโมย จะล้วงลักครั้งจะชูกว่อนไว้ที่กระท่อมเอง ก็เกรงนักกลัวหนุจะพาไป ครั้นจะไปไว้บนหลังคาก็กลัวอีกาจัญไรจะคาบหนี ครั้นจะฝังไว้กับบ่อหลุม ก็กลัวพระภูมิเจ้าที่ กรูงพาลิ จะชักย้าย จะเป็นอันตรายนี้ทุกอย่าง” เพราะเหตุนี้จึงต้องนำไปฝากไว้กับพราหมณ์เพื่อนเก่า โดยชูชกรู้จักวางแผนการจัดการกับทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่ เพื่อสร้างฐานะให้กับตนเอง

๓.๒.๒.๓ มีความรักในภรรยาของตน เมื่อนางอมิตตาถูกรุมคำจากนางพราหมณ์ ชูชกรับอาสาที่จะทำงานบ้านงานเรือน ตักน้ำหุงข้าวและหาฝืนด้วยตนเอง เป็นต้น ชูชกให้ความรักความอบอุ่นต่อภรรยาของตนอย่างดีเยี่ยม เมื่อมิตตาขอร้องให้ไปขอสงกุมาร คือ กัณหา ซาลิ ก็ตกลงรับคำจากนางอมิตตาภรรยาสาวรุ่นทันที่ ก่อนชูชกก็ได้ซ่อมแซมบ้านเรือนที่อยู่ ตักน้ำ ฝาคั้นไว้ เพื่อไม่ให้นางอมิตตาต้องลำบากระหว่างที่ตนไม่อยู่ และป้องกันไม่ให้ชายหนุ่มอื่นใดมาพบปะนางอมิตตา จากนั้นได้เดินทางไปด้วยความโศกเศร้า จนกระทั่งถึงเมืองหนึ่ง ภายหลังได้ถูกชาวบ้านไล่ทุบตี จึงวิ่งหนีออกจากเมืองนั้นไป ๐๐

๐๐ คัมภีร์ใบลานวัดเขว ตำบลห้วยไต้ อำเภอยุซันท์ จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๒.๒.๔ ฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณดี ชูชกได้เดินทางไปที่เขาวงกต เป็นที่พักอาศัยของพระเวสสันดรสำหรับบำเพ็ญ ศีลภาวนา ก่อนที่จะเข้าไปถึงพระเวสสันดรนั้น ต้องผ่านด่านสุนัขทั้งหลายของพราหมณ์เจตบุตรผู้นั่งเพื่ออารักขาพระเวสสันดร พราหมณ์เจตบุตรนั้นใช้คำขู่ต่าง ๆ นานา แต่ชูชกก็สามารถเอาตัวรอดได้ ด้วยการเจรจาตั้งคำว่า

แฉะเจตบุตร จงฟังเราก่อน พราหมณ์ผู้เป็นทวด เป็นผู้ไม่ควรถูกฆ่า
 เพราะเหตุนี้แหละ คนทั้งหลาย ย่อมไม่ฆ่าทวด นี่เป็นธรรมเนียมสืบเนื่องมา
 แต่โบราณ ชาวสีพีทุกคนหายขัดเคืองแล้ว พระบิดาก็ทรงปรารภจะพบ
 พระราชบุตร และพระมารดาของพระราชบุตรนั้นทรงทูลพลภาพ พระ
 เนตรทั้งสองของพระมารดานั้นจะชุ่มมัวในไม่ช้า เราเป็นทวดที่ชาวสีพีเหล่า
 นั้นส่งมาแฉะเจตบุตร จงฟังเราก่อน เราจักนำพระราชบุตรเสด็จกลับ ถ้าเจ้ารู้
 จงบอกหนทางแก่เรา

เมื่อพราหมณ์เจตบุตรได้ฟังวาตะเช่นนั้นแล้ว มีความโสมนัส ด้วยคิดว่า “ได้ยินว่าบัดนี้พราหมณ์นี้จะมาเชิญเสด็จพระเวสสันดรกลับ” จึงผูกสุนัขไว้ แล้วให้ชูชกลงจากต้นไม้ ให้อาหาร ทำปฏิสันถาร แล้วกล่าวคำว่า

ข้าแต่พราหมณ์ ท่านเป็นทวดที่รักของพระเวสสันดรผู้เป็นที่รักของ
 ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะให้กระบอกน้ำผึ้งและขาน้อย่าง เป็นบรรณาการ
 แก่ท่านและจักบอกประเทศ (ที่อยู่อาศัย) พระเวสสันดรหน่อกล้วยศรัย
 ผู้ให้สำเร็จความประสงค์ประทับอยู่แก่ท่าน ๙๙

จะเห็นได้ว่า ชูชกได้ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการเจรจาเอาตัวรอด จากพราหมณ์เจตบุตรผู้เป็นยามรักษาการณ์ไปได้อย่างนิ่มนวล และไม่ถูกสุนัขคุทำร้าย

๓.๒.๒.๕ ชูชกมีความเมตตา หลังจากที่ชูชกเข้าขอสองกุมาร กัณหา ชาลีได้แล้ว ก็พากลับเมืองกลิงกราษฎร์ ในขณะที่เดินทางมานั้นสองกุมารก็ร้องไห้ตลอดเส้นทาง เพราะการเดินทางตามป่าเขาลำเนาไพร่ทุรกันดาร ทั้งเหนื่อยล้า หิวโหยในอาหาร ชูชกเฝ้าที่ส่งสารกุมารอยู่ในใจแต่ต้องขืนข่มใจ เก็บผลไม้ตามข้างทางให้สองกุมารได้เสวยตลอดเส้นทางที่เดินไป ถึงจะคุณค่าเหมือนดีก็ตาม อิกใจก็นึกเสนาหาในความน่ารักของสองกุมาร ช่างเจรจาขอร้องไห้ปล่อยกลับไปหาพระราชบิดา พระราชมารดา หากชูชกขาดความเมตตาแล้ว คงไม่พาส่งถึงพระเจ้าสุทนต์ที่ประทับอยู่เมืองสีพี ต้องนำไปให้รับใช้นางอมิตตา ตามที่ภรรยาให้ไปขอสองกุมารมา

๙๙ คัมภีร์ใบลานวัดเขว ตำบลห้วยใต้ อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ.

๓.๓ คุณสมบัติของชุกในวรรณกรรม

คุณสมบัติของชุกในวรรณกรรมคัมภีร์ใบลานอักษรขอม ฉบับวัดบ้านแซว อำเภออุษันท์ จังหวัดศรีสะเกษ นั้นเป็นวรรณกรรมที่จารมาตั้งปี พุทธศักราช ๒๔๖๒ จารโดยท่านมุณี ดีอาศัยอยู่ที่บ้านตะเคียน เป็นผู้จาริก^{๑๒} เป็นเวลา ๕๓ ปีมาแล้วนับว่าเป็นคัมภีร์ใบลานที่ทรงคุณค่าทางวรรณกรรมเป็นอย่างยิ่ง คุณสมบัติของชุกกล่าว ชาติกำเนิด คุณสมบัติเฉพาะตัว คุณสมบัติในการเจรจา และคุณสมบัติในการเที่ยวขอลาน ดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ ชาติกำเนิดของชุก

ชุกเกิดใน ตระกูลล้วนเหล่ายัญญุตตฤงค์ สืบสันดานสัมพันธวงศ์ โกวาทิกษาคีเฒ่ามีสันนิบาตฐานอยู่ในคามเขตต์ละแวกบ้านขุนวินวิฐะ ต่อเนื่องกับเมืองกลิงกราษฎร์บุรี ธชิตาแก่เป็นคนจนอัปรีชาไร้ญาติยิ่งสกุล ทุกคะแค้นเคืองขุนข้องเชียวใจ ตาแก่เที่ยวภิกขาจาริกไปแต่งตัวใส่เสื้อผ้าเก่า ๆ สกปรก เปรียบด้วยนิพพกยาจก ค่อยประสมทรัพย์ไว้ทีละน้อย ได้ถึงร้อยกษาปณ์เป็นลาภตามเชียวใจ ครั้นจะเอาไว้กับตัวก็กลัวภัย คิดไปเห็นรวนเร่ ตาแก่จึงไปหาเพื่อนเก่าแห่งหนึ่งอันเป็นที่ชอบพึงพอใจกันมาแต่ก่อน ปรับทุกข์เรื่องราวที่ผ่านมาว่า เรามั่งคั่งขึ้นถึงเพียงนี้ เวลาที่ยวคั่งคั่งมีค่าดีคั่นพอหลับไหล กลัวโจรจัญไรมาปล้น มันจะเข้าย่องหยิบขโมยไป เฒ่าชุกก็ฝากไว้กับเพื่อนก็ลาไป บอกต่อว่า เรามีให้ท่านเปล่าป่วยการจะทดแทนให้ท่านในภายหลัง โลกไม่หยุดหย่อน เฒ่าก็เที่ยวสัญจรไปจนจบครบคามเขตต์น้อยใหญ่ ด้วยว่ามักจะใคร่ได้ โดยโลกที่มีเจตนา^{๑๓}

เป็นหนุ่มขึ้นมา บิดากับมารดาสูญสิ้น ชุกจึงไปอาศัยอยู่ลุงใหญ่ ลุงใหญ่จึงมาคิดว่าเรานี้แก่เฒ่าชราหย่อนลงแล้ว จึงไปขอธิดาแห่งสกุลหนึ่งไว้ให้ชุก ยังมีทันจะทำมงคลการ ลุงป้าก็ถึงอนิจกรรมกาลกิริยาตายไปสิ้น สมบัติและเรือนนั้นก็ให้แก่ลุงน้อย ครั้นนานไปเบื้องหน้าสกุลนั้นก็เกิดเพลิงไหม้ หนีหายยากไร้ไปจนสิ้นชีวิต ครั้นลุงน้อยลุงใหญ่ตายไปสิ้นแล้ว ส่วนชุกนั้นก็อนาถาหาที่พึ่งมิได้ ต้องเป็นคนยากไร้ เลี้ยงชีวิตด้วยการขอทาน อาจารย์ผู้เฒ่าก็จูงชักเข้าไปอีกว่า จึงชื่อว่าชุก ชุกตกอยู่ในภาวะสิ้นไร้ไม้ตอก คงเที่ยวซัดเซพเนจรจากกรุงพาราณสี และเที่ยวไปตามเมืองต่าง ๆ ชีวิตชุกก็แก่ชราลงทุกวัน ชุกมาตั้งหลักฐาน ในบ้นปลายแห่งชีวิต ที่หมู่บ้านวินวิฐะในกลิงครรัฐ ชุกกลับไปทวงเงินที่ฝากไว้กับพราหมณ์ที่เป็นเพื่อนเก่า ด้วยความยากจนจึงได้เอา

^{๑๒}คัมภีร์ใบลานวัดแซว ตำบลห้วยใต้ อำเภออุษันท์ จังหวัดศรีสะเกษ.

^{๑๓}พระมหาสารวช ญาณส่วโร, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระราชติลาจารย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กิตติวรรณ, ๒๕๔๒), หน้า ๘๐- ๘๑.

ทรัพย์ของซุชกไปใช้สอยจนหมด ไม่มีความสามารถจะหามาใช้ได้ จึงปรึกษากับภรรยาขลุกลูกสาว นามว่าอมิตา^๔ ให้เป็นภรรยาซุชก และซุชกได้พานางไปอยู่ที่หมู่บ้านทุนวิญฐะ

๓.๓.๒ คุณสมบัติเฉพาะตัวของซุชก

คุณสมบัติเฉพาะตัวของซุชกนั้น มีร่างกายที่พิการมาตั้งแต่กำเนิด นอกจากมีลักษณะ บुरุษไทย ๑๘ ประการนี้แล้ว ก็ยังมีลักษณะที่ไม่เหมือนใคร เช่น ตาเข มือเก ดินทาง อย่างที่เห็นกัน โดยมาก โบราณว่าไม่ดีทั้งนั้น คือคนเหล่านี้ไม่ว่าหญิงหรือชาย มักจะมีความคิดเห็นไม่เหมือนใคร และมักเป็นพวกที่ฉลาด แต่อาจจะฉลาดแถมโกง หรือมักเป็นพวกที่กล้าหาญ แต่อาจจะกล้าหาญ ในทางไม่ดี หรือไม่เหมาะสมไม่ควร คุณสมบัติเฉพาะตัวของซุชก เมื่อแยกออกมาจะได้ คุณสมบัติที่ ฟังประสงค์ และคุณสมบัติที่ไม่ฟังประสงค์ดังนี้ คือ

๓.๓.๒.๑ คุณสมบัติที่ฟังประสงค์ หมายถึง คุณงามความดีที่ได้สร้างให้แก่ตน และคนอื่น ในส่วนดีของซุชกถึงแม้ไม่ได้รับการศึกษา แต่ซุชกเป็นคนฉลาด ถึงจะเป็นคนต่ำต้อยก็จริง แต่ก็เป็นคนต่ำต้อยที่ฉลาด จะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตที่ ดิ้นรนหาเงินมาเพื่อเลี้ยงชีพด้วยการ ขอทาน แต่ก็มีความประหยัด มัธยัสถ์ เป็นเลิศ คุณลักษณะที่ดี มีอยู่ในตัวซุชก คือ

- ๑) ซุชกสามารถขอทานเขากินจนมีเงินมีทองเหลือใช้สอย
- ๒) ซุชกรู้ว่ามารดามีความรักบุตรเพียงไร ฉะนั้นเมื่อจะเข้าไปขอสงกุมารมาเป็นทาสก็ไม่เข้าไปเวลาเย็น เกรงว่าจะพบมัทรีการจะไม่สำเร็จความประสงค์
- ๓) ซุชกเข้าใจใช้โวหารดี ก่อนจะขอกันหา ซาลีก็ชักเอาแม่น้ำทั้งห้าขึ้นมาพูดเสียก่อน คำตัดพ้อตอนขอสงกุมาร ซึ่งให้เห็นความฉลาดชัดๆ
- ๔) รู้จักพูดเอาตัวรอด เช่นเมื่อนำกันหา ซาลีเข้าเขตกรุงเชตุครแล้วแทนที่จะได้รับการโทษทัณฑ์ แต่ได้รับรางวัลเป็นค่าไถ่สงกุมารมากมาย

๓.๓.๒.๒ คุณสมบัติของซุชกที่ไม่ฟังประสงค์ หมายถึง การพูดจาภิรยา มารยาท ที่เต็มไปด้วยหยาบคาย โลกมากอยากได้ ตามภาษาคนที่ไร้การศึกษา คุณสมบัติในด้านต่างๆของ ซุชกรูปร่างอันพิกลพิการซึ่งมีหลัง ไหล่ คอ ขา ค้อม คด โกง เก ไม่สามารถยึดเหมือนปกติธรรมดาได้ กับทั้งส่วนอื่น ๆ ที่มีลักษณะอัปลักษณ์ของซุชก เป็นเรื่องของ “คนเราเลือกเกิดไม่ได้” คนพิกลพิการไม่ว่าไปที่ไหน เข้าใกล้ใคร ก็มักถูกเมินหน้าหนี ถูกรังเกียจ ไม่อยากให้อเข้าใกล้ ถ้าคนเรามีร่างกายทุกส่วนโค้ง ค้อม คด โกง เกแบบนี้ อยู่ว่าแต่จะทำงานทำการอะไรเลย แม้จะพยุ่งตัวเองให้ทรงอยู่ก็ลำบากเสีย แต่ด้วยความอยากได้จึงต้องขอทานดังคำว่า“ เฒ่าก็เที่ยวพยายามภิกขาขอ เข้าที่

^๔ บาลีว่า “อมิตตคาปนา”

ไหนก็ได้ ได้ทำอะไรก็ไม่พอ ยังผ่อนผันไว้ว่าที่จะกลับมาอีก ยิ่งเที่ยวขอทาน มันยิ่งได้ ยิ่งไปยิ่งเพลิน เกินกำหนดแล้วไม่กลับมา”^{๑๕} คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ของซุชก คือ

- ๑) ซุชกเตรียมบ้านเตรียมช่อง คบตาเพื่อนบ้านมิให้รู้ว่าตนไม่อยู่
- ๒) หลอกถามชาวสีฟ้าถึงที่อยู่ของพระเวสสันดร
- ๓) พุดลวงเจตบุตรว่าตนเป็นทูตไปจากสีฟ้าได้สนิทสนม
- ๔) ซุชกสามารถพุดลวงอัจจุตยาณี ให้หลงเชื่อว่าตนเป็นเพื่อนกับพระเวสสันดร ได้แนบเนียน
- ๕) ในด้านรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว เช่น หลังโก่ง ไหล่ลู่ ท้องเปาะเปาะ นิ้วกุด เน่าเปื่อย หัวล้าน ตาเหล่ ปากโหว่ เป็นต้น และยังเป็นโรคเรื้อรังน่าเกลียดเช่น หูดหิด หดไธ หูดทะราด เป็นต้น มีน้ำเหลืองไหลออก จีตาและ จีมูกไหลพร่าและมีกลิ่นตัวเหม็นสาบ ลักษณะเป็นอัมพมกลนนานาประการ

๓.๓.๓ คุณสมบัติในการเจรจาของซุชก

คุณสมบัติในการเจรจาของซุชก หมายถึง การวาจาให้เป็นประโยชน์ และให้คนอื่นหลงเชื่อ เพื่อจะให้ประโยชน์ของคนสำเร็จ เพราะมีประสบการณ์มาใช้สมองสติปัญญาสามารถเอาตัวรอดจากภัยต่าง ๆ ได้ เช่น คิดหาวิธีลวงพราณเจตบุตร ซุชกหรือจะรอดชีวิตจากหมาไล่เนื้อที่ดุร้ายและธนู ที่เจตบุตรจ้างเตรียมยิง ซุชกต้องทำเพราะเป็นการรักษาชีวิตของตัวเองไว้ พราณเจตบุตร และสุนัขของเจตบุตรไม่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จะมีก็อบกพร่องต่อหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังคำว่า “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี”

การใช้ปัญญาเจรจาต่อรอง ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับซุชกในมุมที่น่านมองอีก ดังตอนที่ ก่อนที่จะเอยปากของสองกุมารจากพระเวสสันดร ซุชกได้ใช้วิธี “ชักแม่น้ำทั้งห้า” ซึ่งเป็นสำนวน ที่มีความหมายว่า “การพูดหวานล่อมให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจแล้วจึงบอกหรือขอในสิ่งที่ตนต้องการ” วิธีการของซุชกคือกล่าวถึงคุณประโยชน์ของแม่น้ำทั้ง ๕ สาย ซึ่งได้แก่ คงคา ยมุนา สรรภู อจิรวดี และ มหิ ที่มีต่อมวลมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายว่ามากมายมหาศาล เปรียบได้น้ำพระทัยของพระเวสสันดรที่มีพระเมตตาต่ออริพญาจากที่มาขอพระราชทานสิ่งของเงินทองต่าง ๆ โดยไม่เลือกหน้า เป็นกลวิธีอันชาญฉลาดที่แสดงให้เห็นถึงการรู้จักใช้จิตวิทยาในการพูดโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจแล้วจึงบอกหรือขอในสิ่งที่ตนต้องการ ^{๑๖}ไม่เคยทำตัวเป็นภาระให้คนอื่นเลี้ยง สู้สุดส่าห์

^{๑๕} http://202.143.163.245/cai/ta/111/_20.html (เข้าถึงข้อมูล วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๕)

^{๑๖} คัมภีร์ใบลานฉบับวัดบ้านแซว ตำบลห้วยไค้ อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ.

ประกอบอาชีพที่พอจะทำได้ คือขอทาน ชูชกขอทานไปตามประสาคนพิกลพิการ ไม่ได้ไปสร้าง
ความเดือดร้อนให้ใคร และคนที่ให้ก็ดูยินดีที่จะหยิบยื่นให้

๓.๓.๔ คุณสมบัติของชูชกในการเที่ยวขอทาน

ในการหาเลี้ยงชีพของชูชก อาศัยผู้อื่นด้วยการเที่ยวภิกขาจารไปทั่วทุกแคว้นได้บ้าง
ไม่ได้บ้าง อดมือกินมือ ค่ำไหนนอนนั่น เอาแน่นอนไม่ได้ แต่ชูชกก็มีลีลาในการขอทานทำให้
ผู้อื่นตกลงขบขันได้ในลีลาทำทาง ซึ่งชูชกเดินขอทานไปทุกแห่งและขอทั้งชาวไทย มอญ แยก ลาว
เขมร ลาว เป็นต้น ดังความว่า

.....แต่การขอแกจี้ไปทุกอย่าง เที่ยวขอทุกกรอกออกทุกบ้าน ผลาญเอาจนใจลัก
บกเรือ เกือเอามอญ ปล้อนเอาไทย ใส่เอาแยก แทรกอาลาว กราวเอาเจ๊ก เขก
เอาไวยวน ชวนเอาฝรั่ง รั้งเอาเขมร ประเคนเอาหลวงชี เที่ยวพิริพไร ไล่ขอ
ทุกคำเข้า...^{๑๖}

ตามที่ผู้จารคัมภีร์ใบลานพรรณนาถึงชนชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย มอญ แยก ลาว
เขมร ล้วนแต่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยตั้งหลักปักฐานทำมา
หากิน โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนกับชาวลาว เป็นกลุ่มชน ๒ กลุ่มที่มีการตั้งชุมชนชัดเจนที่สุดในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๓.๕ คุณสมบัติของชูชกในการเป็นสามีที่ดี

ความเป็นสามีที่ดีของชูชกนั้น ชูชกถึงจะมีอาชีพในการขอทาน และเป็นสามีของนาง
อมิตตา คุณสมบัติของชูชกในฐานะที่เป็นสามีได้แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็น
แบบอย่างของสามีที่ดี ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นในการวิเคราะห์คุณธรรมไว้ ดังนี้

- ๑) ความรักในภรรยา
- ๒) ความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูภรรยา
- ๓) ทำหน้าที่สามีที่ดี

ในฐานะที่ชูชกเป็นสามีของนางอมิตตา ได้แสดงออกซึ่งความรักภรรยาให้เห็นเป็นที่
ประจักษ์ ดังจะเห็นได้จากข้อความในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ชูชก ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงชู
ชกว่า นักรอนางอมิตตาอยู่ที่บันไดบ้าน เมื่อเห็นนางอมิตตาเดินร้องไห้กลับบ้าน ก็เข้าไปซักถาม
นางได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ชูชกฟังว่าถูกพวกนางพราหมณ์รุมด่าที่ทำน้ำ และกล่าวหาชูชกว่า

^{๑๖} คัมภีร์ใบลานฉบับวัดบ้านแซว ตำบลห้วยใต้ อำเภอยะรัง จังหวัดศรีสะเกษ.

เป็นต้นเหตุทำให้นางเดือดร้อน ทั้งได้บอกอีกว่า ต่อไปนี้นางจะไม่ทำงานอะไรทั้งสิ้น ชุชกได้ฟังคำตัดพ้อของนางอมิตตาแล้ว จึงพูดจาถ้อยคำพร้อมอาสาที่จะทำงานบ้านงานเรือนทุกอย่างด้วยตนเอง เพราะชุชกมีความห่วงใยภรรยาของตน ต้องการเอาอกเอาใจตามประสาสามีแก่ที่มีภรรยาสาว โดยให้สัญญาว่าจะทำหน้าที่แทนทุกอย่าง ขอให้นางอยู่ในบ้านอย่างสุขสบาย พฤติกรรมเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า ชุชกมีความรักภรรยาอย่างจริงใจ

๓.๓.๖ ลักษณะเครื่องแต่งกายและเครื่องสำอางของชุชก

การแต่งกายในยุคนั้น ของประชาชนและชุชกมี ๒ ลักษณะ คือ การนุ่งโจงกระเบน หากเป็นวันพิเศษ เช่น มียานบุญหรืองานรื่นเริงต่าง ๆ หญิงสาวมักจะพิถีพิถันในการแต่งตัวมากกว่าวันธรรมดา ความในตอนหนึ่งว่า นางอมิตตาทูลชุชกว่า หากชุชกไม่ไปหาทาสมาให้นางแล้ว ยามใดที่ชาวบ้านจัดงานรื่นเริง มียานตรุษสงกรานต์ นางจะแต่งตัวให้พริ้งเพรา เพื่อเป็นที่สนใจของหนุ่ม ๆ การแต่งตัวให้พริ้งเพราตามที่นางอมิตตาทูลชุชกนั้น ก็คือ การบรรจงแต่งตัวให้งามจนมีหนุ่ม ๆ มารุมตามรุมเกี่ยว ดังความว่า

....เมื่อยามตรุษสงกรานต์ ชาวบ้าน ผูกหนุ่มผูกสาว เขาแต่งตัวไป นางก็จะเกล้าผมมวย แห่มด้วยดอกไม้ นางจะนุ่งผ้าไหม ที่เนื้อบาง ๆ ลมพัดเย็น ๆ ให้เห็นร่าง ๆ นางจะโจงกระดาง... อีกความว่า

....เมื่อถึงฤดู ตรุษสารท บ่าวสาวแต่งแ่ง ทั้งแม่มา้ยหนุ่มแก่ แต่งแ่งกรุยกราย ทั้งพ่อหม้ายตัดผมใหม่ไปปล่เปื่อง ย่างเยื้องไปมา คราที่นั้นนางก็จะแต่งแ่งทาน้ำมัน แป้งผัดหน้ากันไร ทัดดอกไม้สองหู ห่มชมพูเรื่องรอง นางก็จะทอหาผู้ชายทิ้งาม ๆ^{๑๔}

๓.๓.๖.๑ การแต่งกายของชาวบ้าน นาน ๆ ครั้งจึงจะพิถีพิถันการแต่งตัวสักครั้งหนึ่ง ถือโอกาสที่หญิงสาวจะประกวดประชันกัน เช่นเดียวกับนางอมิตตาที่กล่าวมาแล้วว่า ตนจะแต่งตัวด้วยผ้าบาง ๆ ผ้าไหม แต่งตัวทำผมใหม่ และทัดดอกไม้ เป็นต้น เครื่องนุ่งห่มจำพวกผ้าชุดนั้นเป็นสิ่งที่ผู้หญิงพิถีพิถันในการเลือกสรร และตกแต่งกายกันอย่างมาก เช่น การนุ่งห่มด้วยผ้าจากพาดูหรัด ซึ่งเป็นผ้าลายอย่างหนึ่ง เรียกตามชื่อเมืองที่ผลิต โดยเมืองพาดูหรัด เป็นเมืองหนึ่งในอินเดีย ที่เป็นแหล่งผลิตผ้าลายที่ส่งมายังเมืองไทย ด้วยความเป็นผ้าลายนี้เอง ผู้สวมใส่มักจะใส่ในโอกาสพิเศษ ตามธรรมเนียมชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ

๓.๓.๖.๒ เครื่องแต่งกายของฝ่ายชาย ในมหาชาติกัณฑ์ชุชก ฉบับวัดบ้านแขว ตำบลห้วยใต้ อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ นั้นได้พรรณนาถึงการแต่งกายชายไว้ว่า โดยปกติชาย

^{๑๔} กัมภีร์ใบลานฉบับวัดบ้านแขว ตำบลห้วยใต้ อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ.

ชาวบ้านธรรมดาไม่นิยมสวมเสื้อห่มผ้า นุ่งแต่โจงกระเบนเท่านั้น เพื่อความสะดวกในการทำงาน แต่ทั้งนี้ในจดหมายเหตุลาลูแบร์^{๑๙} มีการบันทึกลักษณะการแต่งกายของชายสมัยโบราณไว้ว่า

.....เครื่องแต่งกายผู้หญิงที่ผิดกับผู้ชายนั้น คือ ผู้หญิงนุ่งผ้าตามวงรอบ
ตัวอย่างเช่นผู้ชายนุ่ง แต่ผู้หญิงปล่อยผ้าตามกว้าง คลุมลงมาปรกถึงหน้า
แข้ง(นุ่งจีบ) ทำนองกระโปรงสายฝรั่ง แต่ผู้ชายโจงกระเบนม้วนตลบ
กลับขึ้นไป หลังหว่างขา แต่เมื่อนุ่งนั้นชักผ้าปล่อยเป็นชายพกห้อยยาว
ลงมาข้างหน้า ชายกระเบนเอาไปโจงไว้ตรงที่รัดสะเอวด้านหลัง มักมี
ผ้าคาดพุงรัดคล้าย ๆ กับเข็มขัดของเรา...

ลักษณะการแต่งตัวของชายที่เป็นชายเจ้าชู้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งนิยมนุ่ง
ผ้าลอยชาย กล่าวคือ จะนุ่งผ้าตามสบาย ไม่ม้วนผ้าขึ้นมาเหน็บหางอย่างเช่นโจงกระเบน ถือเป็น
การไม่สุภาพนัก แต่ชายชวามอญชอบนุ่งผ้าแบบลอยชาย นอกจากนี้ยังนิยมทัดบุหรี เพราะรู้สึกว่
โก้และแสดงว่าเป็นนักเลงเจ้าชู้ พวกผู้ชายเจ้าชู้สมัยก่อน เขาชอบทัดบุหรีและขาคม ถ้าเป็นผู้หญิง
เจ้าชู้ก็มักทัดพลูจีบขนาคยาว แต่กัคิดินให้แห้วเสียบ้าง ที่เอาทัดหูเพราะดูเปลือไ่ว หรือกินเหลื่อ
ไ่ว จะทิ้งก็เสียดาย ไม่ทราบว่าจะวางไ่วที่ไไหน จึงทัดหูเหมาะแล้ว^{๒๐}

สรุป ชูชก เป็นชาวบ้านพราหมณ์เชื้อขุนนวิภูษะ ในกาลิงครัฐ มีบิดานามว่าโตลก
พราหมณ์ มารดานามว่า นางจันทิพราหมณี เมื่อบิดา มารดาตายหมดแล้วจึงค่อยได้ดี อาศัยอยู่กับ
ลุงป้า ที่หมู่บ้านขุนนวิภูษะ มีอาชีพขอทาน เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะ ในด้านต่างๆของชูชก ที่
เรียกว่านุรุษไทย ๑๘ ประการ ใ้รูปร่างที่พิการในการประกอบอาชีพขอทาน ได้ภรรยาสาวนามว่า
อมิตตา ได้ให้ชูชกไปขอสองกุมารจากพระมหาเวสสันดร ที่บำเพ็ญบารมีอยู่ที่เขาวงกต เพื่อมาเป็น
ทาสรับใช้ แต่เทวดาคลใจให้เดินหลงทางกลับไปเมืองของพระเจ้าสุทนต์ พระองค์จึงได้ไถ่ถอน
หลานทั้งสองพระองค์ และพระองค์ได้มอบทรัพย์สมบัติบริวารมากมาย แต่ด้วยความละโมภใน
อาหาร เมื่อรับประทานอาหารเข้าไปเป็นจำนวนมาก ธาตุไฟจึงแตกสลาย ชูชกเผ่าก็ล้มสิ้นใจตายทันที

^{๑๙} สุวณีย์ ขวนสนิท, วิเคราะห์ร่ายขาวมหาเวสสันดรชาดกทางวัฒนธรรมไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญา
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, แผนกวิชาภาษาไทย, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๘๔.

^{๒๐} คัมภีร์ใบลานฉบับวัดบ้านแซว ตำบลห้วยไต้ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ.